
QUALITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL LABORATORY ASSISTANT IN MEDICAL COLLEGE, PLOVDIV - GUARANTEE FOR SUCCESSFUL EMPLOYMENT

Mariya Proshenska

Medical University - Plovdiv, Medical College, Republic of Bulgaria
Speciality of Medical Laboratory Assistant, *peidg@abv.bg*

Penka Argilashka

Medical University - Plovdiv, Medical College, Republic of Bulgaria
Speciality of Medical Laboratory Assistant *marginab2@abv.bg*

Mariya Kukularova

Medical University - Plovdiv, Medical College, Republic of Bulgaria
Speciality of Medical Laboratory Assistant *m.kukularova@abv.bg*

Abstract: The modern professional training of medical laboratory assistants at Medical University - Plovdiv, Medical College is focused on the training of professionals who are competitive in the conditions of the dynamically changing market reality. The state of the labor market for medical laboratory assistants and the trends of changes in it are well known. The main problem is the persistent deficit of professionals. Despite the technological advancements in the clinical-laboratory work, the human factor remains them on significant resource. Securing a sufficiently qualified medical laboratory assistants in our healthcare system is paramount to ensuring quality healthcare. This initiates the present study, which examines various aspects of their realization.
Keywords: medical laboratory assistant, quality, professional training, realization.

КАЧЕСТВО НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ НА МЕДИЦИНСКИ ЛАБОРАНТИ В МЕДИЦИНСКИ КОЛЕЖ, ГР. ПЛОВДИВ – ГАРАНТ ЗА УСПЕШНА РЕАЛИЗАЦИЯ

Мария Прошенска

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, България
Специалност "Медицински лаборант", *peidg@abv.bg*

Пенка Аргилашка

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, България
Специалност "Медицински лаборант", *marginab2@abv.bg*

Мария Кукуларова

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, България
Специалност "Медицински лаборант", *m.kukularova@abv.bg*

Резюме: Съвременното професионално обучение на медицински лаборанти в МУ – Пловдив, Медицински колеж е насочено към обучение на професионалисти, конкурентни в условия на динамично променящата се пазарна действителност. Състоянието на пазара на труда за медицински лаборанти и тенденциите на промените в него са известни. Основен проблем е трайният дефицит на кадри. Въпреки високотехнологичното осигуряване на клинично-лабораторната дейност, човешкият фактор остава най-значимият ресурс. Осигуреността с достатъчно квалифицирани медицински лаборанти в здравната ни система е от първостепенна важност за гарантиране на качествено здравно обслужване. Това инициира и настоящото проучване, в което се разглеждат различни аспекти, свързани с тяхната реализация.
Ключови думи: медицински лаборанти, качество, професионално обучение, реализация.

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните години страната ни отбелязва тревожна тенденция - дефицит на кадри във всички обществени сектори, в т.ч. и здравеопазването. Състоянието на пазара на труда за медицински лаборанти и тенденциите на промените в него са известни. Въпреки високотехнологичното осигуряване на клинично-лабораторната дейност, медицинският специалист остава най-значимия ресурс. Осигуреността с достатъчно квалифицирани медицински лаборанти в здравната ни система е от първостепенна важност за гарантиране на качествено здравно обслужване.

Това инициира разглеждането на проблема за една от специалностите на Медицински колеж, Пловдив – Медицински лаборант.

Въпросите, на които търсим отговор, са: от какъв характер са мотивите за обучение по специалността на новоприетите студенти; какви са мотивите на дипломираните специалисти за реализация в конкретни лабораторни звена; в каква степен се реализират новозавършилите медицински лаборанти; качеството на обучение отразява ли се върху реализацията на младите специалисти; каква е оценката на работодателите за качеството на обучение.

Отговорите без съмнение са с важна информативна стойност за всеки субект от процеса на обучение и реализация на медицински лаборанти.

Цел: Проучване ролята на качеството на обучение на медицински лаборанти, възпитаници на Медицински колеж, Пловдив, за професионалната им реализация.

Материал: Използвани са данни от анкетни проучвания, проведени от Колежанска комисия по качество на обучението за периода 2011-2017 г., (сред 166 студенти от I, II и III курс в Медицински колеж - Пловдив, обучаващи се в специалност „Медицински лаборант”, 103 завършили и 30 работодатели от действащи лаборатории на територията на град Пловдив), както и данни от собствени пилотни проучвания на преподавателския екип на специалността.

Методи: Социологически (интервю, анкетен метод, документален анализ).

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ: В Медицински колеж на Медицински университет в град Пловдив се провежда обучение на специалността от регулираните професии „Медицински лаборант” на образователно – квалификационна степен „професионален бакалавър“, получила програмна акредитация от НАОА на 22.06.2017 г. (Протокол № 17) с обща оценка 9.04, срок на валидност 6 години и капацитет за обучение - 90 студенти.

Обучението на медицински лаборанти е насочено към формирането на професионални компетенции и умения, отговарящи на съвременните изисквания за академична и професионална подготовка по съответната специалност. Отчитайки индивидуалните потребности, способности и интереси на студентите, то изгражда у студентите ценности, нагласи и умения за справяне с предизвикателствата на динамично променящата се пазарна действителност в страната.

МОТИВИ ЗА ОБУЧЕНИЕ В ПРОФЕСИЯТА

През годините тенденцията да се посочва медицински лаборант като желана специалност се запазва. При проведено анкетно проучване на новоприети студенти относно мотивацията им за обучение в специалността, при кандидатстване 76% посочват специалността на първо място.[6] Като основни мотиви за обучение студентите изброяват следните:

- „чувство на уважение към професията”;
- „придобиването на интересни и полезни знания”.
- „интересно работно място”;
- „желанието да упражнявам тази професия”;
- „по-висока квалификация и работа в добри условия”.

Мотивите за професионален избор имат не само социален характер (32,2% добри условия на работна среда; 29,8% бърза реализация; 16% добри финансови условия), но и морален - 22% вътрешна убеденост.

Водещ мотив при избора на професия е възможността за бърза реализация след дипломирането. За завършващите студенти не е проблем да получат своята професионална реализация в здравните заведения. Сред причините е и разкриване на нови частни лечебни заведения в Пловдив – град, област и страната, които осигуряват нови работни места за подготвените и квалифицирани специалисти.

ПРОФЕСИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ И КАЧЕСТВО НА ОБУЧЕНИЕ

В Медицински колеж - Пловдив за проследяване реализирането на завършилите обучението студентите организират, провеждат и отчитат анкетни проучвания сред новозавършили, работещи в здравната мрежа и работодатели.[3]

Така за наблюдавания период 2011 – 2017 година включително, специалност „Медицински лаборант” са завършили общо 103 студента, като на таблица 1 може да се проследи съотношението приети/дипломирани за отделните учебни години.[1]

Таблица 1. Справка за приети и завършили студенти от специалност „Медицински лаборант” на Медицински колеж - Пловдив за периода 2011-2017 г.

Студенти медицински лаборанти		
Учебна година	Брой приети	Брой дипломирани
2011 / 2012 г.	30	16
2012 / 2013 г.	30	16

2013 / 2014 г.	30	21
2014 / 2015 г.	30	12
2015 / 2016 г.	30	15
2016 / 2017 г.	16	23

Данните от анкетиранията новозавършили в наблюденията период показват:

- Към настоящия момент 89% от дипломираните медицински лаборанти работят по специалността и са постъпили на работа до 1 година след завършване на образованието си;
- 94 % от завършилите се адаптират лесно в реална трудова среда;
- 100% посочват, че работата и длъжността, която заемат отговаря на образователно – квалификационната им степен;
- 94% считат практическата подготовка за достатъчна;
- 89 % оценяват професионалното си обучение като ефективно, а останалите 11 % като по-скоро ефективно, което е отличен критерий за качеството на обучение и преподаване;
- 72 % посочват, че нямат нужда от повишаване на квалификацията и допълнително обучение, 22 % отговарят на този въпрос - по-скоро да и 6% / 1 анкетирани/ - да.
- Удовлетворени от получената професионална подготовка - 72 % са дали препоръка на други да се обучават в Медицински колеж - Пловдив.
- След успешното завършване на професионалното си обучение 45% от тях смятат да работят по специалността си; 9,8% ще продължат да надграждат образованието си в професионалното направление; 37,2% ще съчетават и двата аспекта, а 4% ще продължат образованието си в друга професионална област.

Позитивното отношение на новозавършилите медицински лаборанти към процеса на обучение в специалността е ясно изразено в следните мнения:

- „Отлична база с добра реализация“;
- „Всичко беше на ниво“;
- „Това е едно от най-добрите училища, в които човек може да получи най-добро образование и най-добра реализация за работа“;
- „Електронните форми на учене са полезни в обучението“.

„Електронното обучение не е и не може да бъде заместител на традиционното обучение по специалности, свързани със здравните грижи, но то има своето заслужено и подобаващо място. Прилагането на методи за оценяване на качеството и подкрепата на висшето училище за разработването и внедряването на електронни форми на обучение, в съгласие с утвърдените учебни програми, могат да способстват за създаването на съвременно, ефективно и качествено обучение.“[2]

Водещи сред мотивите на дипломираните специалисти за реализация в конкретни лабораторни звена са адекватно заплащане, възможност за професионално развитие, възможност за придобиване на по-широк професионален опит, приемливо работно време, възможност за допълнително заплатен труд, допълнително обучение.

Високият процент на реализация на завършилите специалността е показателен за необходимостта от кадри. Потвърждение на това е и големият брой предложения за работа още по време на преддипломния им стаж. При това завършващите обучението си студенти имат възможност да избират конкретно работно място.

Анализът на изложените по-горе данни насочва към следния извод: завършилите специалност „Медицински лаборант“ в МК – Пловдив се реализират успешно и веднага след полагане на държавни изпити, адаптират се бързо в работната среда и се чувстват уверени при започване на работа. Тези факти са резултат от високото качество на обучение.

Важен и неоспорим критерий за високото качество на обучение е високата акредитационна оценка от НАОА за специалност „Медицински лаборант“. Провежданите външно оценяване и акредитация в съответствие със Закона за висшето образование от Националната агенция за оценяване и акредитация имат за цел да стимулират ВУ да развият своя потенциал и да повишават и поддържат качеството на предлаганото образование, като резултатите от акредитацията се отчитат при формиране на политиката на държавата към висшето училище.[4]

В Медицински университет – Пловдив, в т.ч. и Медицински колеж като негово структурно звено, съществува цялостна концепция за качеството на обучение и процеса на неговата реализация. Съгласно действащия Правилник на МУ - Пловдив (чл. 60.(1)) дейността по осигуряване, оценяване и поддържане на качеството в МУ - Пловдив се осъществява на основание на системата за управление на качеството, разработена в съответствие с международния стандарт ISO 9001:2001. От 2012 година Медицински колеж е сертифициран по ISO 9001:2001.

Част от дейностите на Колежанската комисия за осигуряване и управление на качеството на учебния процес включват проследяване на семестриалната и годишна успеваемост на студентите и набелязване мерки за преодоляване на проблемите; проучване мнението на студентите /чрез анонимна анкета и свободен разговор/, относно съдържателната част, организационната и технологична дисциплина на учебния процес; оценяване на знанията чрез прилагане на съвременни доцимологични методи, форми и техники и др.

Показател за високото качество на професионално обучение в специалността е и динамиката на средния годишен успех за периода 2011 – 2017 г. (табл.2)

Таблица 2. Средногодишен успех на студентите от специалност „Медицински лаборант” по курсове и учебни години

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
I курс	4,08	3,86	3,96	4,05	3,94	4,05
II курс	4,66	4,78	4,55	4,75	4,60	4,65
III курс	4,82	4,96	4,76	4,93	4,82	4,68
Среден успех:	4.52	4.53	4.42	4.58	4,45	4,46

От посочените данни в таблица 2 могат да се направят следните изводи:

- студентите показват добър и много добър текущ успех;
- преподаването е на ниво, в достатъчен обем за изграждане на необходимите компетенции;
- студентите са мотивирани, тъй като повечето от тях очакват реализация по специалността;
- наблюдава се в изолирани случаи диспропорция в успеваемостта по определени дисциплини, в резултат на сложността на преподаваната материя.

Периодичното проследяване на резултатите от обучението на студентите е задължителен елемент от действието на цялостната система за осигуряване и контрол на качеството в Медицински колеж. Основен елемент в тази система е проучването на студентското мнение за нивото на получените знания, методите и подходите в преподаване и оценяване на конкретен преподавател и съответната дисциплина чрез провеждане на анкети със студентите от всички курсове. Целта е осъществяването на обратна връзка между преподавателя и студентите. Анкетните проучвания за специалността показват следното: при висока степен на критичност между 70% и 80% оценяват позитивно методите на преподаване.

ОЦЕНКА ЗА КАЧЕСТВОТО НА ОБУЧЕНИЕ ОТ РАБОТОДАТЕЛИ

Потребители на завършилите студенти с професионална квалификация „Медицински лаборант” са лабораторни звена в университетски клиники, многопрофилни болници, медицински центрове, включително и в частни структури в сферата на здравеопазването.

За обратна връзка стяхотносно оценката им за подготовката на медицински лаборанти в Медицински колеж-Пловдив, се извършват проучвания чрез социалните мрежи в интернет, формални и неформални срещи, телефонни събеседвания и др. Информация носят също и благодарствените писма и адреси до ръководството на специалността – друг важен показател за качеството на обучение и успешната реализация на завършилите.

През периода 2011-2017 г. анкетни проучвания относно мнение за завършилите Медицински колеж - Пловдив, специалност “Медицински лаборант”, са проведени сред общо 30 работодатели от действащи лаборатории на територията на град Пловдив- 17 лабораторни лекарии 13 ст. лаборанти, съответно от УМБАЛ (10), МБАЛ (10), СМДЛ (5), ДКЦ (5). Данните са следните:

- ~ 100% от работещите специалисти са получили образованието си в МК – Пловдив;
- 78% считат, че младите специалисти имат необходимите знания и практически умения в професионалното направление, в което работят;
- За 57% от работодателите практическото базисно обучение е достатъчно за придобиване на необходимите умения за работа по специалността;
- 69% считат, че младите специалисти имат умения за работа в екип, за самостоятелно справяне с поставени задачи, притежават комуникативни умения за работа с различни групи пациенти/клиенти;
- Според 75% адаптацияният период за новозавършилите при започване на работа е кратък;
- Едва 36% наблюдават у работещите желание за продължаващо обучение.

Част от въпросите в анкетното проучване визират наличието на развита емоционална интелигентност у дипломираните специалисти. Оказва се, че в условията на съвременния здравен мениджмънт освен професионални знания и умения от тях се изисква да притежават личностни качества като екипност, комуникативност, самокритичност, инициативност, адаптивност. Това са способности, съставляващи емоционалната интелигентност, която е „не само предпоставка за ефективен учебен процес, но и залог за бъдещата им успешна професионална реализация.“ [7]

Изводите: почти 100 % от работещите медицински лаборанти в действащи лаборатории на територията на град Пловдив са завършили Медицински колеж - Пловдив. Работодателите декларират необходимост от кадри. Всички, при които работят медицински лаборанти от МК-Пловдив оценяват високо качеството на професионалното им обучение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разкриването на нови клиници и медицински центрове с лабораторни звена към тях предизвиква повишено търсене на медицински лаборанти.

Макар приетите законови промени, позволяващи работа на професионалисти дори и при покриване на критериите за пенсиониране без прекратяване на трудовото правоотношение [8], т.е. за по-дълъг период, проблема с недостига продължава да е на дневен ред.

От една страна, за преодоляване на проблемите в областта на човешките ресурси в здравеопазването има разработена Национална здравна стратегия (2014-2020) от Министерство на Здравеопазването на Р България, като „политика 3“ визира: Осигуряване на човешки ресурси в здравеопазването, които да могат да удовлетворят нарастващите настоящи и бъдещи здравни потребности на хората. [5]

Реализацията и планирането изпълнение на различни по вид и характер дейности при активно сътрудничество с международни организации, взаимодействие между отделни министерства (МОН, МТСП и др.) и професионални организации, висши училища, национални центрове, лечебни заведения и др. имащи отношение към развитието на човешките ресурси. Част от предвидените резултати при осъществяването на тази политика е създаване на медицински специалисти с подготовка, адекватна на съвременните стандарти за качество, висока компетентност и професионална мотивация, включително преодоляване на дефицита от специалисти.

От друга страна, голяма част от заинтересованите потребители имат разработени стратегии за привличане на кадри. Сами търсят контакти с обучаващата институция. Чрез презентации и работни срещи в колежа рекламират предоставяните от тях условия, за да привлекат на работа студентите още преди завършване на обучението. Друга възможност за работодателите да подбират и назначават на работа добре подготвените специалисти е съвместното им участие с висшето училище по Проект BG 051PO001-3.3.07-0002 „Студентски практики“. За периода над 50% от студентите са взели участие по проекта.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Доклад-самооценка за програмна акредитация на специалността „медицински лаборант“ образователно - квалификационна степен /ОКС/ „професионален бакалавър“ – архивна специалност
- [2] Киркова А., Матева Н., Танева Д., Кирева Д. Повишаване на качеството на електронно обучение чрез оценяване от студентите. Управление и образование, 2014, кн. 3, том 10, 33-40.
- [3] website на Медицински колеж – Пловдив, http://www.medcollege-plovdiv.org/_m1904/Комисия-по-качество
- [4] Национална агенция по оценяване и акредитация, <https://www.neaa.government.bg/about-us/misija-i-strategija>
- [5] Национална здравна стратегия,
- [6] https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2015/04/08/nacionalna-zdravna-strategia_2014-2020.pdf
- [7] Прошенска М., П. Аргилашка, М. Кукуларова. Мотивация и професионално обучение. Онлайн списание „Science and Technologies“, Стара Загора, 2014, Vol. IV, 1, стр. 297-302
- [8] Прошенска М., П. Аргилашка, М. Кукуларова. Емоционална интелигентност в професионалното обучение на медицински лаборанти. "Управление и образование", Бургас, 2015, том 11, бр. 5, стр. 166-169
- [9] Преходни и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, <http://legalworld.bg/forum.php?topicid=282270>